

NASTANAK I RAZVOJ SOCIOLOGIJE

(od sredine 18. st. do početka 20. st.)

PREDUVJETI NASTANKA SOCIOLOGIJE

1. POLITIČKE REVOLUCIJE
(nastanak modernih nacija-država)
2. INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA I NASTANAK KAPITALIZMA
3. URBANIZACIJA
4. RAZVOJ ZNANOSTI
5. RELIGIJSKE PROMJENE
6. MODERNOST
 1. Prosvjetiteljstvo
 2. Romantizam

POLITIČKE REVOLUCIJE

- **Francuska revolucija (1789.)** – javlja se potreba za novim društvenim poretkom
- Deklaracija o pravima čovjeka i građanina
 - *Ljudi se rađaju i žive slobodno i jednaki u pravima. Društvene razlike mogu postojati samo kao opće vrijednosti.*
 - *Svi građani, su jednaki u očima zakona.*
 - *Načela svakog suvereniteta nalaze se jedino u Narodu. Nitko, nijedna osoba ne može vršiti autoritet koji ne proistječe iz Naroda.*
- Napoleonovi ratovi
- nestajanje monarhija
- **društvo je cjelina** koja se **može izmjeniti ljudskim djelovanjem** (ne ovisi o prirodnim ili božanskim zakonima)

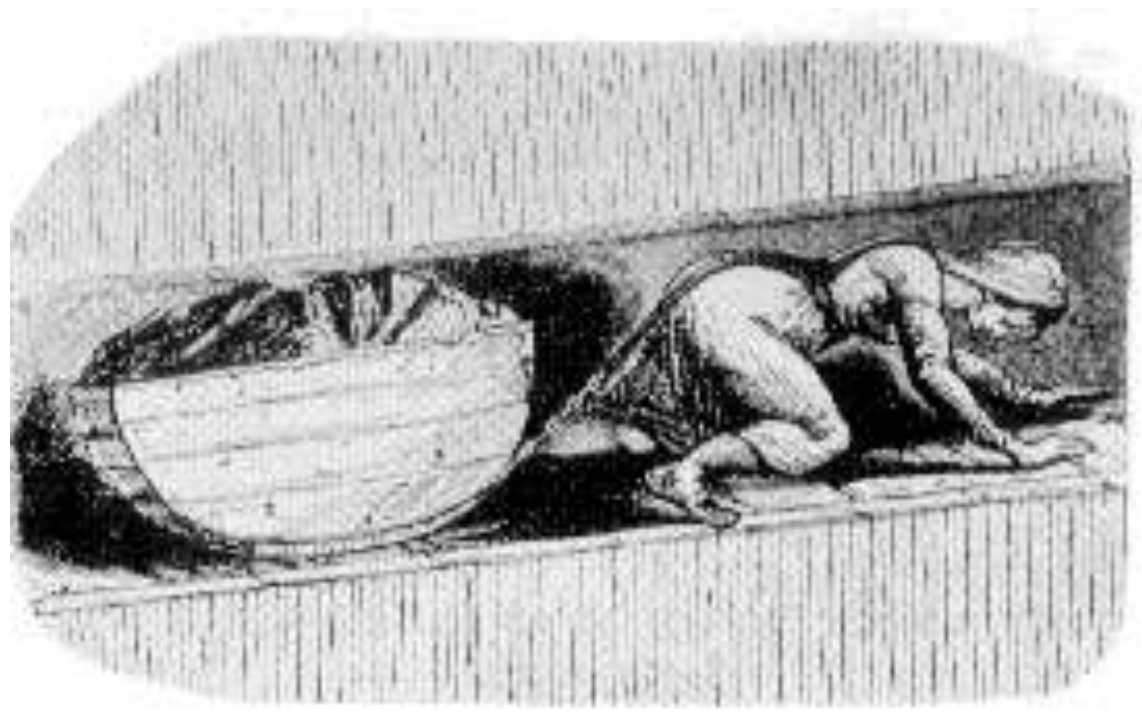
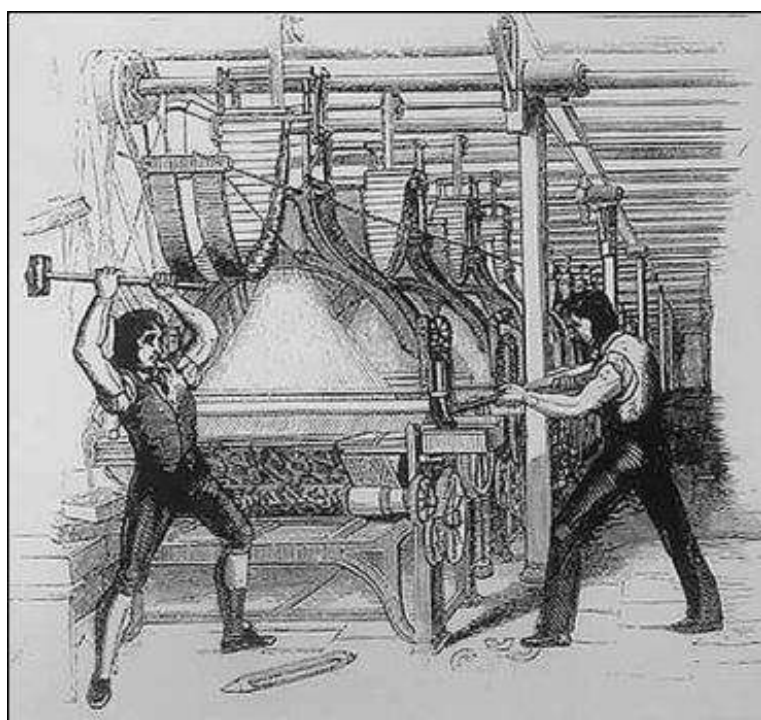
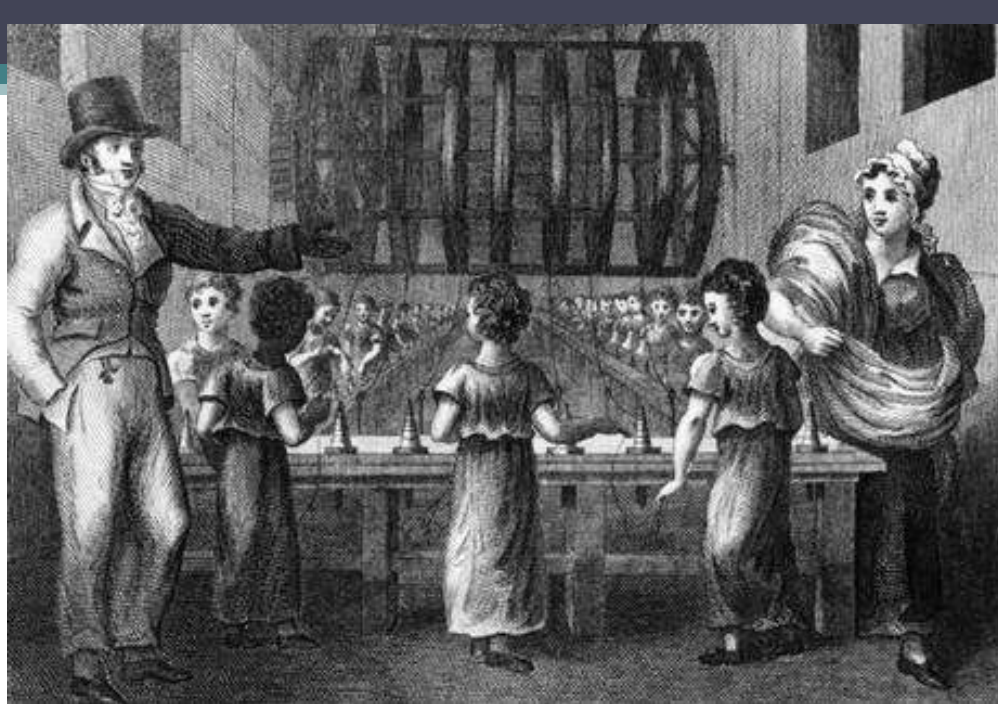
INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA I NASTANAK KAPITALIZMA (RADNIČKI POKRETI)

RADNI UVJETI:

- rad i do 15 sati dnevno
- radnik nema prava na bolovanje i odmor
- radnici nemaju pravo glasa na izborima
- učestali rad djece
- nehumani uvjeti rada

JAVLJAJU SE PRVI **RADNIČKI POKRETI**:

- ludistički pokret (1812.) – *uništavali strojeve*
- čartisti (1832.) – *tražili prava glasa za radnike*
- pariška komuna (1871.) – *prvo radničko upravljanje gradom*
- Trade Union Congress (1868.) – *postoji još i danas*
- štrajk u Chicagu – *1. svibnja 1886. (40 000 radnika uključilo se u štrajk)*

URBANIZACIJA

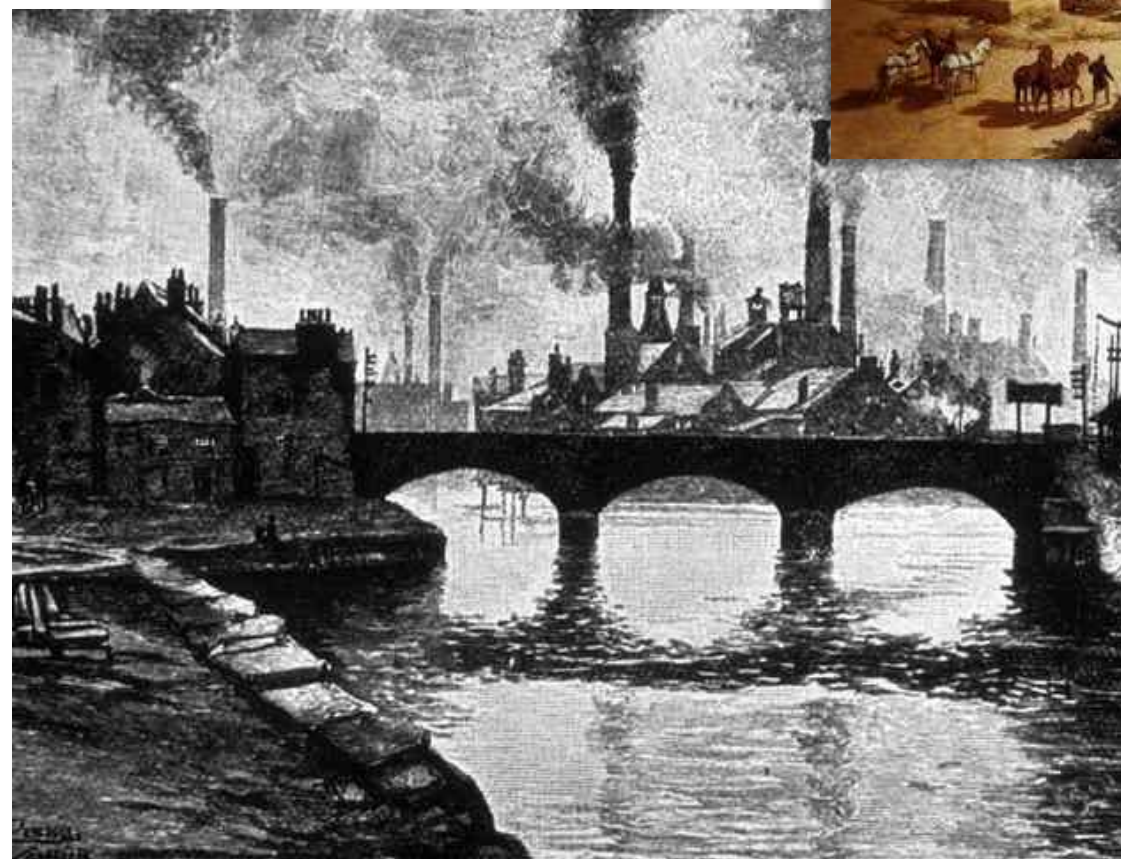
„Ovce su pojele ljude”

— Thomas Moore

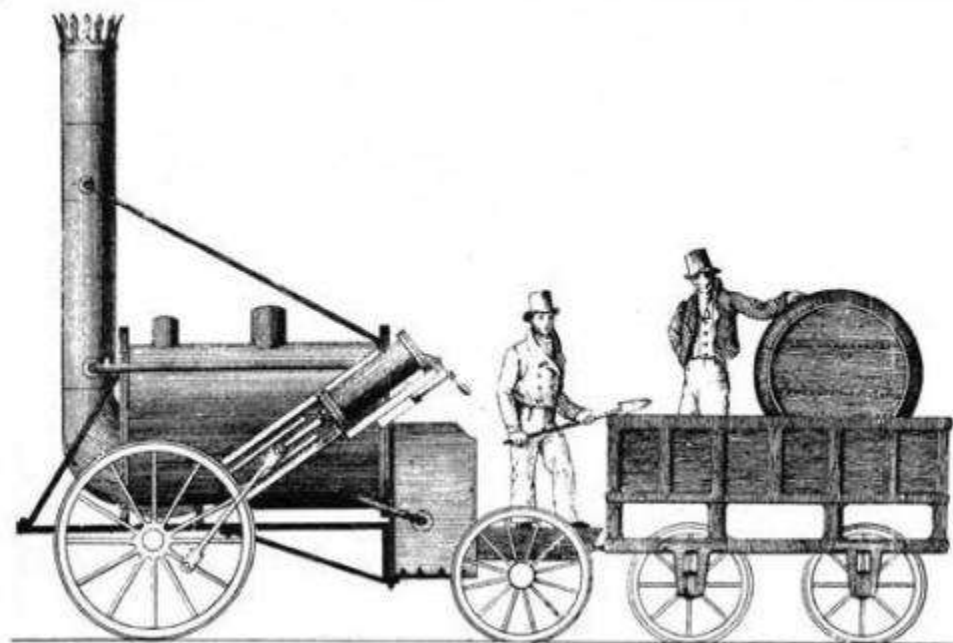
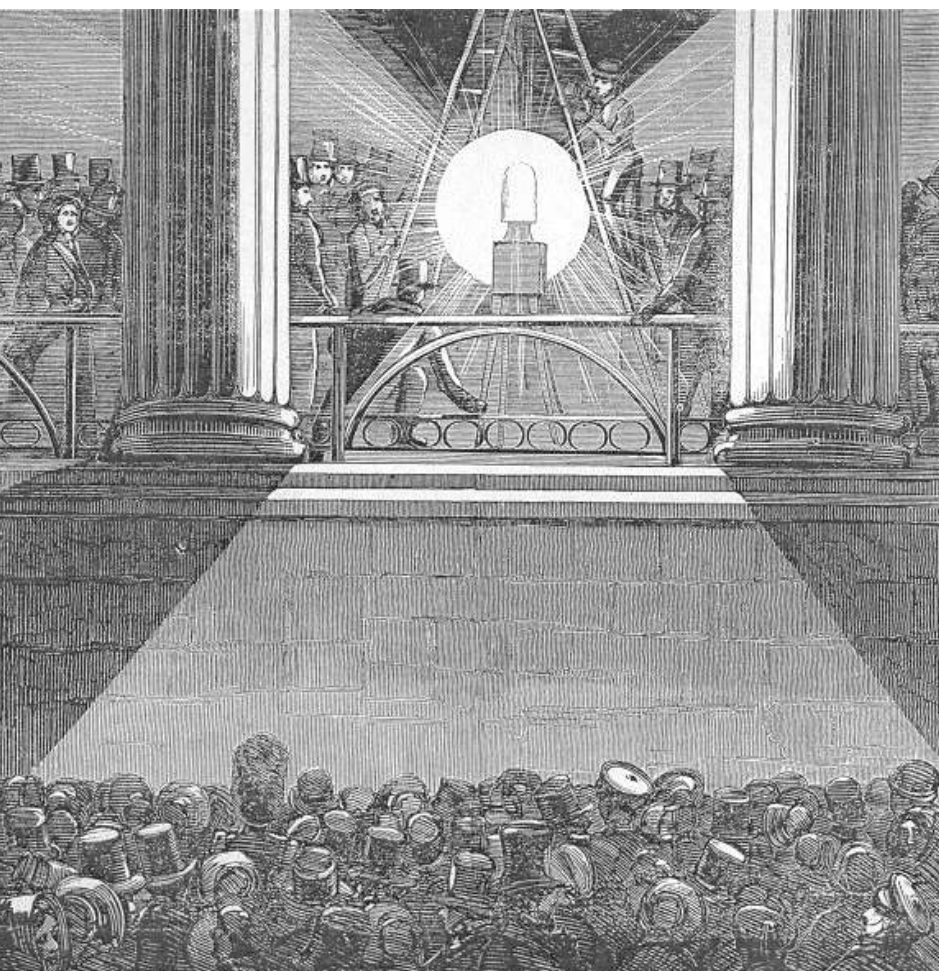
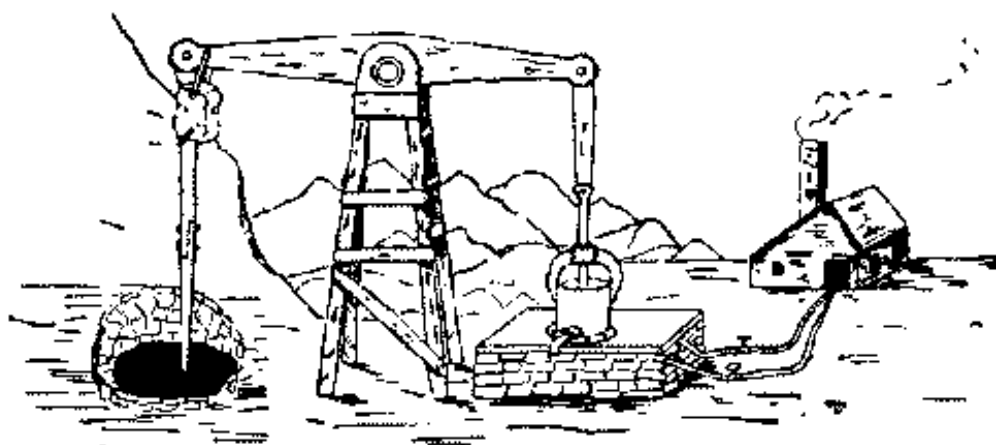
- napuštanje sela i potraga za poslom u gradu
- prenapučenost gradova
- siromaštvo i beskućnici
- raste kriminal

RAZVOJ ZNANOSTI

- napredak u **prirodnim znanostima** (*kemija, fizika i biologija*)
 - **biologija** – korištenje mikroskopa, otkrivena stanica, teorija evolucije, anatomija, Linnaeus – znanstvena taksonomija
 - **fizika** – Newton (*Philosophiae Naturalis Principia Mathematica*), diferencijalna jednačina
- široka primjena **parnog stroja** u industriji (*rudarstvo, tekstilna industrija, parobrodi, željeznica...*)
- „trijumf pare i elektriciteta”

RELIGIJSKE PROMJENE

- religija gubi važnost koju je imala prije
- **A. Comte** – želio je zamjeniti religiju sa sociologijom („religijom čovječanstva”)
- **E. Durkheim** – smatra religiju izvorom društvenog morala i vrijednosti – **funkcionalna uloga religije za društvo**
- **K. Marx** – religija je **opijum za narod**

MODERNOST

- pojava u kojoj se isprepleću **kultura, društvena struktura i ljudsko djelovanje**
- javlja se **težnja za samostalnošću** u različitim područjima društvenog života (*ekonomija, politika, umjetnost, znanost*)
- temeljni pojmovi vezani za modernost su pojmovi **društva i individue**
- sociologija je istovremeno **znanost o modernosti i moderna znanost**
(*proučava koncepte društva i pojedinca (statike i dinamike) te se usredotočuje na proučavanje značajki modernog, industrijskog društva*)

PROSVJETITELJSTVO

(18. st)

„Prosvjetiteljstvo je izlaz čovjeka iz njegove samoskrivljene nezrelosti. Nezrelost je nemoć da se služimo svojim razumom bez vodstva nekoga drugog.”

Immanuel Kant

- znanstvena spoznaja treba biti temeljena na **razumu** (*racionalizam*) i **iskustvu** (*empirizam*)
- **uzor su prirodne znanosti** (prirodom i društvom vladaju isti, prirodni zakoni)
- kritički stav prema religiji – *„Bog je svijet savršeno stvorio, ali nakon toga više ne zahvaća u njega.”*

PROSVJETITELJSTVO

(18. st)

- vjera u moć ljudskog razuma i borba protiv autoriteta
- prosvjetiteljstvo karakteriziraju:
 - **optimizam** (*znanost će pomoći riješiti opću bijedu i siromaštvo*)
 - vjera u razum i društveni napredak
 - naglašavanje **autonomije** i **slobode čovjeka**
- TEMELJNE ZNAČAJKE PROSVJETITELJSTVA ZA SOCIOLOGIJU:
 - znanstvena spoznaja treba biti temeljena na **iskustvu** (empirizama) i **razumu** (racionalizam)
 - **društvo utječe na pojedince** (čovjek nije predefiniran)

ROMANTIZAM

(kraj 18. st – početak 19. st)

- **osporava optimizam i racionalizam prosvjetiteljstva**
- društvo ima vlastite zakone i **ne može se izučavati kao priroda** (jer je temeljeno na duhu)
- romantizam je tražio **autentičnost i jedinstvenost**
 - vrednovanje tradicije, povijesti, narodne predaje, običaja i mitova etničkog identiteta
 - Kultura svakoga naroda je jedinstvena i neponovljiva te ne podliježe nikakvim općim zakonitostima
- veličaju **organsku zajednicu** (*Gemeinschaft*) – pripadnost i predanost **tradiciji** (*nasuprot izoliranim i sebičnim pojedincima*)
- modernost i kapitalizam znače raspadanje zajednice i otuđenje

ROMANTIZAM

(kraj 18. st – početak 19. st)

- TEMELJNE ZNAČAJKE ROMANTIZMA ZA SOCIOLOGIJU:
 1. shvaćanje **društva kao cjeline** koja je više od zbroja pojedinaca
 2. shvaćanje **društva kao organske zajednice** (*Gemeinschaft*)
 3. naglašavanje **društvenog poretka** i **solidarnosti** kroz moral i tradiciju

Sociologija je konzervativni odgovor na posljedice Francuske revolucije.

PROSVJETITELJSTVO

tijekom 18. st.

vjera u moć **ljudskog razuma** i **borba protiv autoriteta**

razum i egzaktna **znanost** su izvor spoznaje

prirodom i društvom vladaju isti (prirodni) zakoni

karakteriziraju ga vjera u **znanost**, optimizam, vjera u **razum** i vjera u **društveni napredak**

znanstvena spoznaja treba biti temeljena na razumu (**racionalizam**) i iskustvu (**empirizam**)

optimističan pogled na društvo (znanost će riješiti društvene probleme)

ROMANTIZAM

krajem 18. i početkom 19. st.

osporava optimizam i racionalizam prosvjetiteljstva

traži **autentičnost i jedinstvenost**; zagovara **tradiciju, moral i vjeru**

društvo se **ne može** proučavati kao priroda jer je **temeljeno na duhu i ima vlastite zakone**

ideal je organska zajednica, pripadnost i predanost **tradiciji i zajednici**

između društva i individue postoji nepremostiv jaz (**čovjekova priroda ima iracionalnu jezgru**)

pesimističan pogled na društvo (modernost i kapitalizam znače raspadanje zajednice i otuđenje)